

V.

FRIEDRICH WILLHELM K Y M M E N T H A L 1804-1856

L I I S O sünd. R o o m e t 1810-1890

FRIEDRICH WILLHELMI - minu e m a
W a n a i s a - sünnikoht ei ole teada; tema
sünniaeg on wõetud M. Magdaleena kiriku pere -
-konna lehelt, kuna meetrika raamatust (M.-Magd)
teda veel leitud pole.

Esimesed seni leitud dokumentaal-
sed andmed, peale kiriku perekonna lehe. temast
on 1816 a. rewisjoni leht, kus Kaiawere walla
36 Elmiku talus on tähendud "Friedrich Will-
helm - II a. wana". Elmiku talu peremeheks on
Jahn Laursson - 48 a. wana. (wõi Jahn Lauri poeg)

Järgmisel rewisjoni lehel 1826 a.
on 36 Elmiko talu juures tähendud "Widrik Wil-
lem (Kimenthal)" on astunud Tartu linna koda-
nikuks.

Selajal jaotati rewisjoni lehte-
del inimesed mõisate järele 3 liiki: esimesed
olid mõisa omanikud; teised - maksu ja rekruti
kohuslased (Steuer-und Rekrutenpflichtige)
silia kuulusid kõik kõrgemad mõisaametnikud;
kolmandaks - talurahwas (Bauern). "Widrik Wil-
lem (Kimenthal)" on üleswõetud teise liigi
alla. -

Ühel 1826 a. täiendawal rewisjoni lehel on tähendud, et "Friedr. Wilh. Kiementhal" ja Christian Lange on asunuwad Tartu.

1829 a. on ta juba M. Magdaleena ümbruses tagasi. - Meetrika raamatust paistab, et ühel "Willem Kimmelthalil" on olnud 2 last väljaspool abielu: Kristjan - sünd. 5. aug. 1825 a., ema Kadri Mürsepp; Marri - sünd. 22. okt. 1830 a., ema Kristine Walk.

.....

1831 a. on Friedrich Willhelm abiellunud Liiso Roomet'iga Roometi Jaani tütreaga, Elistwerest. Roomet

Roometi Jaan on elanud umb. 1780 - 1840 aastate wahel.

Liisa on sünd. 3. märtsil 1810a. Ta on üleskaswanud isa talus ja mehele mineku ajal on teeninud Iggawere posti jaamas.

Peale abiellumist on nad läinuwad Nigula mõisa, kus Friedrich Willhelm on olnud kubjaks (Disponent)..

Niguli mõisa elu mälestustest on tama ja Liiso jutustanuwad järgmise tõesti sündinud juhtumise, mida siin toome, allesjättes selleaegset kõnewiisi:

"Niguli mõisas elamise ajal on tulnud senna üks wana inimene ja waadanud mõisa teenijate kätt ja rääkinud kae joonte järele inimeste tulewikku. Seda juhtunud nägema mõisa rentnik Reimann ja läinud wanainimese juurde ning pannud ühe kae kepiga selja kätte ja pääle, teise kae "targa" kätte ja küsinud: "Kui sa oled tark siis ütle, mis minu kae sees on. Kae tark olnud alguses nagu kohmetanud ja siis ütelnud "mis mina isand Teie käest tean?". Härra ütelnud: räägi, räägi mis siin on! Pika peale ütelnud tark: "Teil on niisugune käsi, mis mitte head ei näita, Teie olete nüüd küll rikas, aga käsi näitab, et saate enne surma kepiga leiba korjama". Siis küütinud härra pahameelega minema targa minema.

Mõisarentnik h-ra Reimann on olnud väga karm ja ebameeldiw, ei ole ka muidu elu Nigula mõisas meeldinud ja nii on nad pea sealt lahkunuwad.

Nähtawasti salakaebtuse alusel on h-ra Reimann neid kahtlustanud ja enne mõisast lahkumist on isiklikult nende asju tulnud läbiwaatama, mida talle ei ole ka keeldud. Ei midagi leides on ta pahameelega läbiotsimise juures riidekraami porile pildunud, mis on Liisod ja Friedrichi väga pahan-danud. -

Mõne aasta pärast läinud ka h-ra Reimann Nigula mõisast Tallinnamaa poole Auwere mõisa, elanud rikkalt ja omanud Tallinnas maja.

Üks sulane teinud midagi süüd ja ta annud selle soldatiks. - Sulane aga teadnud tema saladusi kontra-bandi alalt ja annud seda walitsusele teada. Läbiotsimisel on-ka leitud tõesti salakaupa tema juurest.

Trahwiks konfiskeeritud temalt kõik warandus ja ennast mõistetud sunnitööle.

Mitme aasta pärast, kui Friedrich Wilhelm (teda kutsutud siis "Willemiks") oma perega elanud juba M. Magdaleena kiriku kõrtsis, on nad ühel õhtupoolikul näinuwad Peedu poolt liginewat ~~inimist~~ wanameest ke-piga, kes paistnud nagu tutaw olema. Pea selgunudgi, et see on wana sunnitöölt wabanenud härra Reimann, kellel tõesti pole olnud enam muud wara, kui kepp ja tükk lei-ba wana sukka sääres käe otsas. -

Willem ja Liisa unustanuwad wana pahanduse, saatnuwad wanamehe sauna, pärast annuwad puhta pesu ja ka muud riietust. Söönud ja puhanud ning - asunud uuesti tee-le, nagu käetark oli seda ette kuulutanud."

.....

Peale Niguli mõisast lahkumist on nad kord ilma kohata olles, elanuwad Iga-

were külas Uguri talus Uguri Madise juures. Seal on nad läinuwad Kaiawere mõisa, kus Willem on pidanud tislari ametit.

1834 a. 29. juulil on Kaiawere mõisas neile sündinud tütar Lowiisa.

1838 a. on Willem juba M.-Magdaleena kõrtsi pidaja ja siin sama aasta 24. mail on sündinud poeg J o h a n n F r i e d - r i c h, minu ema isa.

Wahepeal on nad olnuwad Kadrina mõisas, kus neil 2. juun. 1840 a. on sündinud tütar Karoline.

Kuid pea on nad jälle M.-Magdaleena kiriku kõrtsis tagasi ja siin on nüüd Willem kõrtsipidajaks mittu aastat ja elab siin ka üle 1841-1843 ikalduse ja ka 1847 suure nälja aastad ühes Ungari -sõja raskustega, mis tekinud ühenduses wägede korteris pidamisega.

Maarja-Magd. kõrtsist on Willem oma pe rekonnaga asunud Saare mõisa, kus on ilusa järwe kaldal rentinud koha kahe weskiga. Tuuleweski on asunud praegusi krahwi surnuaia asemel kõrge mäe otsas, mis nüüd täiesti metsaga kaetud; ja wesi-weski on asunud oja silla kohal järwe lähedal. Endise weski tamme wõi paisu asemele on hiljem ehitud sild, kuna weskist endast ei ole enam midagi alles.

Kõige selle eest on ta maksnud 14 rubla renti aastas.

Koha põllud on olnuwad wäga waesed ja ka weskid wanad ning ajast maha jäenud. Kõrwal tööna on Willem pidanud tislari ja treialli ametit. Selle mälestuseks on hiljem hakatud seda kohta kutsuma "Treialli" kohaks, mis tänini on säilinud.

1855 a. on walmis saanud Saare mõisa uus kiwiweski, kuhu siis Willem möldriks on asunud.

Siin on ta aga töötada saanud kõigest 1 aasta.

1856 a. 28 sept. lühikese haiguse
järel s u r e b F r i e d r i c h
W i l l h e l m wõrdlemisi noorelt - 52 aas-
ta vanuselt. Tema on maetud M.-Magdaleena
surnualale oma matuse paika, mis on raudaia-
ga ümbritsetud.

Haua ristile on kirjutud "Willem
Kimmelthal" 1800 - 1857, mis aga ei ole täp-
selt õige, nagu wanade ristide juures see
tihti ette tuleb.

Friedrich Willhelm Kymmenthal on
sellest liinist esimene, kelleni veel wana-
de inimeste mälestused on ulatanuwad.

Isikliku dokumentide järel on ta
rahwa teada olnud "linna prii", sest tema
noorespõlwes talurahwas omas liikumises kät-
täiesti waba wõi "prii" veel ei olnud.

Kaswult on ta olnud keskmine, küh-
tüseda kehaehitusega ja tumedate juustega.
Iseloomult on ta olnud wäga elaw, lahke ja
wõrdlemisi hea südamega.

Omalaial on ta olnud jõuakas mees.
mida tõendab ka kõrtsi pidamine nii käida-
was kohas, nagu M.-Magdaleena kiriku juures.

Nähtawasti talle lõpuks ikkagi ei
meeldinud kõrtsi pidamine ja ta hakas tegut-
sema weskitega. Kas asjatundmatuses, wõi
mõnel muul põhjusel ei olnud ta walik wes-
kite asukoha mõttes mitte kõige õnnelikum:
maad olid waesed, weskid wanad ja asukoht
mitte rahwarikas, kus peale mõisa jahwatust
oleks wõinud rohkem kõrwalt teenida.

Uue suure weski kasutamiseks ei
jätkunud talle aga elupäiwi rohkem, kui
1 aasta. -

Nagu "linna priid" on ta saanud
selleaja mõiste järel küllaldase hariduse.

Pärast Willemi surma on Liiso elanud poja Johani juures veel 34 aastat ja on surnud 1890 a. 80 a. vanaduses.

Liiso on maetud oma me he kõrvale M.Magdaleena surnuaial.

.....

Kellega Willem ja Liiso läbikäisid näeme wahesel määril poja Johani ristiwanematest, kes on olnud: Kaiawere mõisa walitseja Johan Friedrich Frey, M.Magdaleena kiriku õpetaja praost Everth ja Kaiawere mõisa toaneltsi Marry Temmin. - Teiste laste ristiwanemaid ei ole veel leitud.

.....

Kiriku raamatutes on wanad Kymmenthalid, nagu Andreas, Dr.Willhelm ja ka Johan Andrease liin, tähendud rahwuselt sakslastena.

Friedrich Willhelm (Willem) tuleb wahel ette "sakslaste ja poolsakslaste" ("Deutsche und Halbdeutsche) nimetuse all. kuna minu ema isa Johan Friedrich juba täiesti eestistunud on.

Eestistumine on sündinud naisliini kaudu, alates Friedrich Willhelmi (Willemi) emast Leeno'st.

.

Friedrich Willhelmil ja Lisol on olnud k o l m l a s t :

- 1) Lowisa, sünd. 29.juulil 1834 a.
- 2) J o h a n F r i e d r i c h - minu ema isa - sünd. 24.mail 1838 a.
- 3) Karoline, sünd. 2.juun. 1840 a.

----- o o o -----

H a n s M ü l l e r

L o w i s a sünd.Kymmenthal 1834 -

Friedrich Willhelmi ja Liiso
wanem tütar - minu ema isa õde - , on sel-
ajal, kui isa oli Saare mõisa weskite pidajaks,
lainud teenima sama mõisa, kust on saanud me-
hele mõisa aidamehele H a n s M ü l l e r' -
- i l e . -

Saare mõisast on nad asunuwad
Tartu ja sealt on lainuwad Wõrumaale Walg-
järwe mõisa, kus Hans on olnud mõisa walit-
sejaks. -

Neil on olnud 3 last :

- 1) H e i n r i c h , sündinud Saare mõisas,
õppinud Tartus kreiskoolis. Kui wane-
mad on Walgjärwe mõisa asunuwad, on
Heinrich jäenud Tartu kooli ja ela-
nud sugulaste juures, kus kodune kord
olnud väga nõrk, ning pois sattunud
alkoholi tarvitajate seltskonda.
Pärast kreiskooli lõpetamist on Hein-
rich asunud tööle Laakmanni trükikot-
ta, kus tal olnud väga hea teenistus.
Raha küllus on aga soodustanud alko-
holi tarvitamise ja korratu elu suu-
renemist. Lõpuks on ta rikkunud oma
terwise ja surnud nooremehena.
- 2) L i i n a , on abiellunud J u l i u s
N ä ä s ' iga, "Saksa" talu pere -
mehega Krüüdneri wallas Tartu maal.
Neil on olnud wist 2 last.
- 3) Marie - on surnud lapsepõlwes.

----- o -----

A d a m L a m m a s

K a r o l i n e sünd.Kymmenthal 1840 -

Friedrich Willhelmi ja
Liiso noorem tütar - minu ema isa noorem
õde - on abiellunud A d a m L a m m a s -
iga, kes on siis olnud Kastre mõisa tis -
ler. Tartu maal.

Adamil ja Karolinel on olnud
2 last, kes on täisealiseks kasvanud;
kolmas laps on surnud noorelt. - Laste
elulugu on tundmata.

----- o o o -----